

کشمیر

گذشته، حال، آینده

حمید رضا سیدناصری

مؤسسه نشر و تحقیقات ذکر

پیشگفتار

کتاب کشمیر: گذشته، حال، آینده حاصل بیش از پنج سال تلاش می‌باشد که به سبب سفرهای متعدد به مناطق مختلف کشمیر تسلط کشورهای هند و پاکستان تألیف شده است. در این سفرها و ملاقاتها که با طبقات مختلف مردم و رهبران کشمیری، و بسیاری از مسئولین دولتی در ایالت جامو و کشمیر انجام گرفت، احساس کردم که باید کتابی را تألیف کنم تا مردم عزیز کشورمان هرچه بیشتر با تاریخ کهن کشمیر به ویژه تاریخ بعد از اسلام کشمیر که با تمدن ایرانی و اسلامی کشورمان مشترکات بسیاری دارد، آشنا گردند.

در تدوین و نگارش این کتاب ضمن بهره‌گیری از کتابخانه سفارت ج.ا.ا. در دهلی نو، کتابخانه غنی رایزنی فرهنگی ج.ا.ا. در دهلی نو، مرکز تحقیقات زبان فارسی در خانه فرهنگ ج.ا.ا. در دهلی نو و اسناد موجود در آرشیو خبرگزاری ایرنا در دهلی نو استفاده فراوانی کرده‌ام، که در اینجا از همکاریهای برادر عزیزم آقای محمد سرورنیا مسئول وقت دفتر خبرگزاری در دهلی نو تشکر و قدردانی می‌کنم.

ویراستاری کتاب نیز حاصل زحمات خانم فهیمه حسین‌زاده است که در اینجا از زحمات ایشان نیز قدردانی می‌کنم.

این کتاب شامل سه فصل می‌باشد که فصل اول تحت عنوان «کلیات»، آشنایی با جغرافیای طبیعی، سیاسی، اقتصادی، انسانی و ترکیب قومی و جمعیتی کشمیر می‌باشد.

در فصل دوم تحت عنوان «کشمیر از گذشته تا حال» ضمن بررسی تاریخ کهن کشمیر به بررسی تاریخ قبل از اسلام کشمیر می‌پردازد و سپس به چگونگی ورود اسلام و تاریخ پس از ورود اسلام تا ابتدای شروع جنبش اخیر کشمیر مورد بررسی قرار می‌گیرد.

در فصل سوم تحت عنوان «شروع جدید نهضت اسلامی رهایی‌بخش کشمیر تحولات

کشمیر از سال ۱۹۸۹ تا ابتدای سال ۲۰۰۰» مورد بررسی قرار گرفته که این فصل در حقیقت روزشمار تحلیلی یک دهه انتفاضهٔ اخیر مردم کشمیر می‌باشد.

پس از فصول یاد شده، بخش یادداشتهای می‌باشد که شامل توضیحات و پاورقیهای مورد نیاز خوانندگان محترم می‌باشد. در بخش پیوستها خوانندگان با مواردی که نمی‌توانستم در متن اصلی کتاب بیاورم مانند سکولاریزم در هند، هندوئیسم، تخریب مسجد بابری، زندگی قاضی نوراله شوشتری و... آشنا می‌شوند.

در متن کتاب هر کجا که احتیاج به توضیح بیشتر و پاورقی دارد، با شمارهٔ داخل پرانتز مشخص شده که به بخش یادداشتهای می‌توان رجوع نمود.

ضمناً در مواردی که احساس کردم اشاره به منابع کتاب لازم است، در داخل پرانتز نام خانوادگی، سپس نام نویسنده، و محل و سال چاپ را آورده‌ام.

در خاتمه از خوانندگان گرامی و صاحب نظران محترم انتظار دارم جهت ارتقای کیفی کتاب در چاپهای بعد، انتقادات خود را برای نویسنده ارسال دارند.

حمیدرضا سیدناصری

فهرست مطالب

مقدمه	۱۷
فصل اول: کلیات	۲۱
جغرافیای طبیعی	۲۱
جغرافیای سیاسی	۲۲
موقعیت ژئوپلیتیکی	۲۳
جغرافیای انسانی	۲۴
ترکیب اجتماعی و اقتصادی جمعیت	۲۵
ترکیب مذهبی جمعیت	۲۵
ترکیب قومی و نژادی	۲۵
جغرافیای اقتصادی	۲۶
فصل دوم: کشمیر از گذشته تا حال	۲۸
تاریخ کهن کشمیر	۲۸
کشمیر در زمان حملهٔ محمد بن قاسم	۳۰
کشمیر و سلطان محمود غزنوی	۳۱
کشمیر پس از سلطان محمود غزنوی	۳۲
اسلام در کشمیر	۳۳
چگونگی ورودی اسلام به کشمیر	۳۴
نقش میر سید علی همدانی در ترویج اسلام در کشمیر	۳۶
خدمات سید محمد همدانی در کشمیر	۳۸
نقش سید محمد همدانی در گسترش زبان فارسی	۴۰
سلطان زین العابدین شاهمیری	۴۰
گسترش زبان فارسی در دوران حکومت سلطان زین العابدین	۴۱

فهرست مطالب ❖ ۷

ورود میرشمس‌الدین عراقی به کشمیر.....	۴۳
چگونگی گسترش علم و ادب در دوران حکومت شاهمیریه‌ها.....	۴۳
دوران قدرت سیاسی شیعیان در کشمیر (حکومت چک‌ها).....	۴۳
زبان فارسی در دوران شاهان چک در کشمیر.....	۴۷
کشمیر در دوره زمامداری مغولها.....	۴۸
دوره جهانگیر.....	۴۹
شاهجهان.....	۵۱
اورنگ زیب.....	۵۳
محمد شاه رنگیلا.....	۵۴
زبان فارسی در دوران مغول.....	۵۴
هنر در دوران مغول در کشمیر.....	۵۶
دوران حکومت افغانها در کشمیر.....	۵۷
حکومت سیک‌ها در کشمیر.....	۵۷
تاریخ متأخر کشمیر.....	۶۲
حرکت‌های جولای ۱۹۳۱.....	۶۳
کمیسیون گلاتسی و تشکیل مسلم کنفرانس.....	۶۶
چگونگی انشعاب در مسلم کنفرانس و پیدایش نشنال کنفرانس.....	۶۸
چگونگی تقسیم هند.....	۷۰
کشمیر در دوران تقسیم هند.....	۷۲
چگونگی الحاق کشمیر به هند.....	۷۳
آغاز قیام و اولین جنگ هند و پاکستان.....	۷۵
بازتاب اعمال خشونت در کشمیر.....	۷۶
ایجاد حکومت آزاد کشمیر.....	۷۷
کشمکش الحاق.....	۷۸
نقش شیخ عبدالله.....	۷۹
طرح مسئله کشمیر در سازمان ملل پس از جنگ اول و قطعنامه‌های صادره.....	۸۱
طرح دیکسون.....	۸۲
تشکیل حکومت شیخ عبدالله.....	۸۴
حمایت کامل شوروی از الحاق کشمیر به هند.....	۸۴
جنگ هند و چین.....	۸۵
کشمیر در سال ۱۹۴۸ بعد از اولین جنگ هند و پاکستان.....	۸۶
مواد مورد توافق در کنفرانس دهلی.....	۸۹
انتخابات مجلس مؤسسان ایالت جامو و کشمیر ۱۹۵۱.....	۹۰
موارد قرارداد دهلی بین شیخ عبدالله و نهرو.....	۹۱
چگونگی عزل شیخ عبدالله و روی کار آمدن بخشی غلام محمد.....	۹۲
حکومت خواجه شمس‌الدین.....	۹۵
حکومت غلام محمد صادق.....	۹۶
دومین جنگ هند و پاکستان بر سر کشمیر (۱۹۶۵ میلادی ۱۳۴۴ ه. ش).....	۹۶

قرارداد تاشکند.....	۹۹
سومین جنگ هند و پاکستان ۱۹۷۱ (۱۳۵۰ ه. ش) و تجزیه پاکستان.....	۱۰۰
قرارداد سیملا.....	۱۰۰
تأثیر قرارداد سیملا در کشمیر.....	۱۰۲
گذری بر زندگی سیاسی شیخ عبدالله.....	۱۰۳
تحولات سیاسی بعد از فوت شیخ عبدالله.....	۱۰۶
انتخابات ۱۹۸۸ (۱۳۶۷ ه. ش) سرآغازی جدید.....	۱۰۸
چگونگی شکل‌گیری اولین هسته مبارزه مسلحانه.....	۱۱۰

فصل سوم: شروع جدید نهضت اسلامی و رهایی بخش کشمیر سال ۹۰-۱۹۸۹

(۱۳۶۸-۱۳۶۹).....	۱۱۱
حضور همه جانبه مردم در مبارزات.....	۱۱۲
حاکمیت ارزشهای اسلامی.....	۱۱۲
فعالتهای نظامی مبارزان.....	۱۱۳
اقدامهای دولت هند.....	۱۱۴
ترور میرواعظ.....	۱۱۷
دوران فرمانداری ساکسنا.....	۱۱۸
اظهارات چاندراشکار نخست‌وزیر هند در مورد کشمیر.....	۱۱۹
نامه سرگشاده جگ موهان به راجیو گاندی.....	۱۲۰
مروری بر تحولات داخلی هند در سالهای ۱۹۸۹ و ۱۹۹۰ (۱۳۶۸ و ۱۳۶۹).....	۱۲۲
مروری بر وقایع سال ۱۹۹۱ در کشمیر (۱۳۷۰ ه. ش).....	۱۲۳
نگاهی به تحولات سیاسی هند در سال ۱۹۹۱.....	۱۲۶
دعوت مذاکره چاندراشکار از مبارزان کشمیری.....	۱۲۷
چگونگی نفوذ مبارزان به کشمیر در فصل زمستان.....	۱۲۸
اعتراف ساکسنا به عدم موفقیت در مهار فعالتهای چریکی.....	۱۲۹
اعتصاب وکلای کشمیر.....	۱۲۹
پیشتهیانی انگلیس از موضع هند در قبال مسئله کشمیر.....	۱۳۰
حمله به دفتر ناظران سیاسی سازمان ملل.....	۱۳۰
ربودن دختر سیف‌الدین سوز.....	۱۳۱
تجاوز نیروهای هندی در روستاهای کوپوارا.....	۱۳۱
عملیات بازرسی منازل در شهر سرینگر.....	۱۳۲
تاکنون هیچ مبارزی خود را تسلیم نکرده است.....	۱۳۲
راهپیمایی اکتایاترا.....	۱۳۲
پنجاب.....	۱۳۳
به گروگان گرفتن دو سوئدی.....	۱۳۴
می‌خواهیم کشمیر بخشی از بلوک اسلامی باشد.....	۱۳۵
به گروگان گرفتن سه کارمند بیمه.....	۱۳۷
پاسداران انقلاب اسلامی کشمیر.....	۱۳۷

فهرست مطالب ❖ ۹

۱۳۸	ر بوده شدن مدیر اجرایی شرکت نفت.....
۱۴۰	آموزش کماندوهای اسرائیلی به نظامیان هند.....
۱۴۰	ربودن وزیر سابق ایالت جامو و کشمیر.....
۱۴۱	اعدام یک گروگان.....
۱۴۱	تلاش نیروهای هندی برای رهایی دو گروگان ناکام ماند.....
۱۴۱	ر بوده شدن یکی از خویشاوندان غلام نبی آزاد.....
۱۴۲	آمار حوادث خونین کشمیر در سال ۱۹۹۱.....
۱۴۲	حمله نظامیان هند به روستای بیروا.....
۱۴۳	زیباترین دریاچه کشمیر در شرف نابودی.....
۱۴۳	بهشت در حال نابودی.....
۱۴۴	تغییر ترکیب جمعیتی در کشمیر.....
۱۴۵	انشعاب در حزب المجاهدین.....
۱۴۵	ممنوعیت برگزاری مراسم عاشورای حسینی.....
۱۴۶	پیشنهاد مهاجرت دسته جمعی به کشمیر پاکستان.....
۱۴۶	راهپیمایی هندوهای افراطی از جنوبی ترین ناحیه هند تا سرینگر.....
۱۴۷	واکنش گروههای کشمیری به راهپیمایی هندوها.....
۱۴۹	مروری بر وقایع سال ۱۹۹۲ (۱۳۷۱ ه. ق) در کشمیر.....
۱۵۱	سالی که گذشت از نگاه یک خبرنگار هندی.....
۱۵۳	آزادی پنج تن از رهبران کشمیری.....
۱۵۳	نقش ایران در مذاکره طرفین درگیر در کشمیر.....
۱۵۴	الزام به رعایت حجاب اسلامی.....
۱۵۴	بازتاب تحولات افغانستان در کشمیر.....
۱۵۵	دیدگاه گروههای مختلف در باره پیروزی مجاهدین افغان.....
۱۵۶	مهاجرت خانواده های کشمیری.....
۱۵۶	ورشکستگی مالی ایالت جامو و کشمیر.....
۱۵۷	قتل پسران امام جمعه پیشین حضرت بال.....
۱۵۷	فعالیت اسرائیل در کشمیر و هشدار مجدد حزب المجاهدین.....
۱۵۸	گزارش هیئت تحقیقاتی بی. جی. پی درباره اوضاع کشمیر.....
۱۶۴	نپال معبر جدید ورود مبارزان به هند.....
۱۶۵	بازتاب سفر آقای هاشمی رفسنجانی به پاکستان در هند و کشمیر.....
۱۶۵	بازتاب سفر آقای هاشمی رفسنجانی در مطبوعات هند.....
۱۶۶	استقبال مردم کشمیر از سفر آقای رفسنجانی.....
۱۶۸	توافق حزب المجاهدین و J.K.L.F.....
۱۶۹	اطلاعات آماری ۲ سال مبارزه.....
۱۶۹	اعظم انقلابی و تقاضای استقلال کشمیر.....
۱۶۹	عبور از خط کنترل.....
۱۷۲	واگذاری کشمیر به نیروهای نظامی - امنیتی هند.....
۱۷۴	اعزام هیئت پارلمانی هند به کشمیر.....

۱۰ ❖ کشمیر: گذشته، حال، آینده

۱۷۴	روستای پانچاس.....
۱۷۵	کشمیر از نگاه یک خبرنگار.....
۱۷۷	شهادت عبدالحمید شیخ.....
۱۷۸	تفنگ و سیاست.....
۱۷۹	پیشنهادهای گروهی از علما.....
۱۷۹	ترور یکی از رهبران پندیتها در کشمیر.....
۱۸۰	اعلام مواضع امان الله خان.....
۱۸۱	کشتن مبارزان در زیر شکنجه.....
۱۸۲	طرح پرفسور عبدالغنی.....
۱۸۳	نقض حقوق بشر در کشمیر.....
۱۸۶	مروری بر وقایع سال ۱۹۹۳ (۱۳۷۲ هـ. ش.) در هند.....
۱۸۷	تحولات کشمیر در ۱۹۹۳ (۱۳۷۲ هـ. ش.).....
۱۸۸	کشتار بی‌رحمانه در شهر سوپور.....
۱۹۰	اعلام روز استقلال هند به عنوان روز سیاه.....
۱۹۱	همگامی مسلمانان هند و کشمیر.....
۱۹۲	ترجمه کتاب الغدیر در کشمیر.....
۱۹۳	نظر یک کارشناس آمریکایی در مورد کشمیر.....
۱۹۴	چگونگی تشکیل کنفرانس حریت.....
۱۹۶	اساسنامه کنفرانس حریت.....
۲۰۰	کنفرانس حریت و افزایش تحرکات سیاسی.....
۲۰۲	تشدید حمله‌های هند.....
۲۰۳	انتخابات.....
۲۰۳	قتل دکتر عبدالاحدگرو.....
۲۰۴	اعتصاب پلیس جامو و کشمیر.....
۲۰۵	ممانعت از سفر حج رهبران سیاسی کشمیر.....
۲۰۶	به آتش کشاندن خانه‌های مسکونی.....
۲۰۷	اقدامهای بی. جی. پی در دودا.....
۲۰۷	پاکستان و درسهای ۱۹۶۵ و ۱۹۷۱.....
۲۰۸	پاکستان و حمایت از تروریسم.....
۲۰۹	شبکه ماهواره‌ای استار و خشم مبارزان.....
۲۰۹	وضعیت ناپسامان زندانیان کشمیری.....
۲۱۰	حضور مجاهدان میهمان در کشمیر.....
۲۱۰	تجاوز به خاطر توهین.....
۲۱۱	اعطای مجدد اختیارات به ریاست جمهوری.....
۲۱۱	سفر رائو به تهران.....
۲۱۲	درخواست صلیب سرخ جهانی از هند.....
۲۱۳	محاصره زیارتگاه حضرت بال.....
۲۱۷	اعلام مواضع B.J.P. در باره کشمیر.....

فهرست مطالب ❖ ۱۱

۲۱۸	عدم تغییر موضع ایران در قبال کشمیر
۲۱۹	راه حل مسئله ایالت میزورام به مثابهٔ یک الگو
۲۲۱	آمارى از ده ماههٔ اول سال ۱۹۹۳
۲۲۲	حمایت مالی از قطعنامه‌های سازمان ملل
۲۲۲	کنفرانس بررسی وضعیت هندوهای کشمیر
۲۲۴	مروری بر تحولات مهم در سال ۱۹۹۴ (۱۳۷۳ ه. ش)
۲۲۵	انفجار بزرگ در اردوگاه تدارکاتی ارتش هند
۲۲۵	واکنش مطبوعات هند به نامهٔ کلینتون
۲۲۶	شیوهٔ رهبر آراس اس در حل بحران کشمیر
۲۲۶	تشدید اختلافات گروه‌های کشمیری
۲۲۷	آزاد شدن رهبر سازمان دختران ملت
۲۲۸	نقش سازمان ملل در مسئله کشمیر
۲۳۰	سیاست ترانس پرستی دولت هند
۲۳۲	خط آهن جامو به سرینگر
۲۳۲	طرح قطعنامه در کمیسیون حقوق بشر سازمان ملل
۲۳۴	نقش ایران در پس گرفتن قطعنامهٔ پیشنهادی پاکستان
۲۳۶	ارزیابی رهبران کنفرانس حریت از نقش ایران
۲۳۷	کودکان کشمیری و تقلید از مبارزان
۲۳۸	ترور یکی از اعضای مهم نشنال کنفرانس
۲۳۹	کشمیر، کلید صلح و ثبات در آسیا
۲۴۰	مخالفت هند با عضویت کنفرانس حریت
۲۴۱	طرح اسرائیل برای مقابله با مبارزان کشمیری
۲۴۲	مراسم سالروز تولد میرسیدعلی همدانی در هند
۲۴۳	حمایت سیاستمدار هندی از استقلال کشمیر
۲۴۴	سفر یازده سفیر مقیم دهلی به کشمیر
۲۴۶	تقاضای امان الله خان از هند
۲۴۶	اعلام هفته شهدا در کشمیر
۲۴۷	بیانیهٔ کنفرانس حریت به مناسبت سفر راثو به آمریکا
۲۴۸	آزادی فرمانده J.K.L.F از زندان
۲۴۸	حضور ۲۵۰۰ مبارز خارجی در کشمیر
۲۴۸	پنجمین سالگرد ارتحال حضرت امام خمینی (ره) در کشمیر
۲۵۰	مخالفت خانم بوتو با انتخاب سوم مردم کشمیر
۲۵۰	گروگانگیری دو انگلیسی
۲۵۱	تشنج در منطقه دودا و جامو
۲۵۲	شهادت قاضی نثار احمد
۲۵۳	۸۹۱۲ کشته حاصل درگیریهای کشمیر
۲۵۳	ورود زندانهای کشمیر به مرحلهٔ بحرانی
۲۵۴	شرکت رهبران کنفرانس حریت در اجلاس کنفرانس اسلامی